

BIBLIOTEKA
SHTETIT

844-2

M 1

SULEJMAN
MATO

A stylized illustration in shades of green and purple. It depicts a landscape with rolling hills, a large tree on the right, and a field of crops in the foreground. The crops are represented by vertical lines and stylized leaf patterns.

**BUKE
NE
SHKEMB**

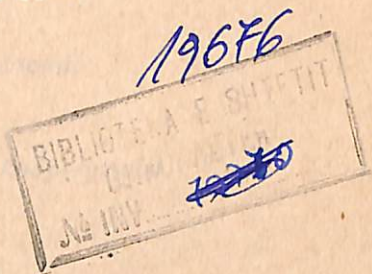
DRAME

814-2
M 40

SULEJMAN MATO

BUKE NE SHKEMB

dramë në dy pjesë

Tirazi 1967 kopje Formati 70 x 100 mm Shteti 5204 72
KOMRIVATI POLIGRAFIK - Shkup
SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PERSONAZHET :

- AGIMI — agronom, 24 vjeç
AGOJA — gjyshi, rreth 100 vjeç
AXHEMI — kryetari i kooperativës
ZARIKA — e bija, 17 vjeçe
YLLI — djali, ushtar 20 vjeç
AZBIU — brigadier
DËFRIMI — djali i tij
VELIU — vëllai i Azbiut
MERUSHJA — e shoqja e Axhemit
BEQIRI — djali i kulakut
HODOJA — kooperativist
LAVDOSHI — sek. i partisë, kooperativist
MINEJA — kooperativiste
METIA — brigadier
SPIROJA — tekniku i bletëve
OPERATIVI I ZONËS

Ngjarja zhvillohet në një nga fshatrat malore të labërisë, aty nga viti 1966, në periudhën kur u shtrua problemi i sigurimit të bukës në vend.

PJESA E PARË

Tabloja e parë

Dekori paraqet një shtëpi guri të mbuluar me plloça me një verandë. Përsipër saj është hedhur një hardhi, më tutje duket një kumbull e lulëzuar. Muzg. Dëgjohen zilet e bagëtime që kthehen nga kullota dhe një këngë labe që këndojnë të rinjtë te shtëpia e kulturës. Te veranda, ku është vendosur një postiqe deleje, ku rri gjyshi mbrëmjeve, vjen Zarika me një tabaka në dorë. E vendos tabakanë brenda dhe del përsëri jashtë.

ZARIKA — Gjysh! Ku je, gjysh!?

AGOJA — (Që jashtë skene.) Ç'është?

ZARIKA — Sihariq, gjysh!

AGOJA — (Hyn në skenë me një kusi qumështi në dorë.) Pa hë, për hajër!

ZARIKA — Gjeje vetë kush të ka ardhur nga Tirana...

AGOJA — Demiri? ...

ZARIKA — Jo.

AGOJA — Aliu?

ZARIKA — Jo, gjysh, jo. S'ka për të të vajtur mendja po s'ta tregova unë. Yt nip, Agimi. Ka ardhur të punojë agronom në fshatin tonë.

AGOJA — Ç'thua? Po ty kush të tha?

ZARIKA — E takova vetë te kryesia e kooperativës, isha me babanë. Mua nuk më njohu, si duket s'më mbante mend.

AGOJA — Po ku është, më paç uratën?

ZARIKA — Ku ta di unë, gjysh, unë kujtova se do ta gjeja këtu. Mos ka mbetur me babanë nga kryesia. (*Sheh Axhemin me Agimin.*) Ja, po vijnë, gjysh!

(*Në skenë hyn Axhemi, kryetar i kooperativës, me Agimin. Agimi mban në njërën dorë pallton dhe në dorën tjetër një valixhe të vogël.*)

AGIMI — Gjysh! (*Lë valixhen dhe e takon.*)

AGOJA — Hë, qerratai i gjyshit ...

AGIMI — Mirë, mirë qenke gjysh, si një lis që lëshon çdo pranverë sytha të rinj.

AGOJA — Po ju u bëtë haram të gjithë, jua mori mendjen Tirana.

AXHEMI — Bëjnë ç'bëjnë asaj Tirane e këtu e kanë kokën. Edhe ti bëre 18 vjet nizam e kurbet po këtu erdhe e zure rrënjë të forta. Po mbush një shekull e s'po shkulesh dot.

AGOJA — Duhet të njohësh kurbet, më paç uratën, që të dish ç'është guri yt, ç'është malli për vatanin: (*Agimit.*) Po eja, more bir, të futemi brenda se jashtë u err.

AXHEMI — (*Agimit.*) Ti çmallu me gjyshin dhe eja nga ne se na ka ardhur Ylli me leje nga ushtria.

AGIMI — Falemnderit, xha Axhem, po kam kaq kohë pa e parë gjyshin, sonte nuk vij dot.

AXHEMI — Po s'erdhe do dërgoj Zarikën të të marrë me zor.

AGIMI — (*Sheh Zarikën.*) Zarika, si s'të njoha fare?
(*Shkon e takon.*) Sa qenke rritur!

ZARIKA — (*Pak e drojtur.*) Unë të njoha që në fillim...

AGIMI — Dhe u takuam më duket.

AXHEMI — Si s'e takove, po ç't'i bësh. Kanë kaluar kaq vjet. Sa u bënë që s'je dukur këtyre anëve?

ZARIKA — (*Nxiton.*) Katër vjet.

AGIMI — Tamam plot katër vjet që s'kam shkëlur në fshat. Gjithmonë i kam kujtuar me mall rrugët e fshatit, arat, shtëpitë, blegërimën e dhive, ajrin e pastër të mëngjeseve. Gjithmonë kam ëndërruar që pushimet e verës të vija t'i bëja në fshatin tim. Por shkolla, aksionet.

AXHEMI — Të presim! Ta dish na mbetet hatri. Eja dhe ti, gjysh. (*Del. Nga komshitë dëgjohet një këngë e shtruar labe. Në skenë ka mbetur Agoja me Agimin.*)

AGIMI — Po hë gjysh! Kështu të kisha në kujtesë. Siç duket po mbushi njeriu një shekull dhe s'e mundi vdekja e lë të livadhisi azat asqer.

AGOJA — (*Vë kusinë me qumësht në kremastar.*) Aha, këtë vit sikur s'jam më ai i pari. Kanë filluar të mos më bëjnë më gjunjët edhe drita e syve po më soset. (*Hyjnë brenda.*)

AGIMI — Edhe ti gjysh... sa letra të kemi bërë që të vije, po s'luajte që s'luajte nga istikami yt.

AGOJA — E ç'të bëj edhe atje, në Tiranë, sikur më zihet fryma. S'është mësuar trupi im të jetojë nëpër fusha, do erë mali. Këtu jam mbret e padisha. Dal darkave jashtë e shoh si lulëzon kumbulla, si rritet hardhia dhe bie në kujtimet e hidhura të jetës që shkuam. Shikoj këto toka që

rinia po i kthen në tarraca buke e më kënaqet xhani. Herë herë, silloisem me vete: «Pse ikën të gjithë vërsnikët e mi, u bënë baltë e lule e më lanë mua? Siç duket duhej të mbetej një farë nga e kaluara se ndryshe s'shpjegohet dot. Vetëm një gjë është, biri im. Sa më tepër të ikin vitet, aq më shumë të hyn në zemër kjo djallo jetë. Mirë më the qëparë «s'luajte nga istikami», se vërtet në istikam me vdekjen jam. Ë hë! Kur s'më mori në ato vite zor se më merr në këto vitet e reja të partisë. Mos të mërzita me muhabet, më paç uratën? Ty të ka marrë uria. (Ngrihet dhe sjell para një pjatë me mjal-të.) Merr pak mjaltë. Është nga bletët e mia. Se njeriu, që the ti, kur rri vetëm i zë dhe gjuha myk.

AGIMI — Jo gjysh, vazhdo. Kam qejf të të dëgjoj.

AGOJA — E që the ti, jetë që do mbajë mend është kjo e 30 vjetëve. Kisha qejf të jetoja dhe nja dy a tri vjet, të them të drejtën, se dua të shoh ç'të mira të tjera do t'i sjellë Shqipërisë Enver Hoxha... Mbrëmë hapa radion dhe ç'dëgjova thua ti; fliste vetë shoku Enver Hoxha për mundimin e grave dhe zërin e tij unë e dëgjoja sikur e kisha mysafir në konakun tim. Si lum ti, biri im, që do i jetosh e do i gëzosh këto vite... Po yt atë, Demiri, si është me shëndet?

AGIMI — Me shëndet keq është, gjysh. Më ka dhënë dhe një letër për ty.

AGOJA — Qerratai... kujtohet nganjëherë, dhe nis nga një pusullkë. Po hë? Pa ma lëçit, ç'thotë?

AGIMI — (Lexon letrën.) Na ka marrë malli... dëshirojmë të jesh dhe, ti mirë...

AGOJA — (*E ndërpret.*) Posi! Kështu me letra, se vënë kaq kohë që s'i ka shkelur këmba në Kutas.

AGIMI — (*Vazhdon të lexojë letrën.*) Kam dashur të vij por siç do të thotë dhe Agimi kam qënë sëmurë me tension...

AGOJA — (*Ndërpret letrën.*) Ç'i thonë jatronjtë?

AGIMI — Ç't'i thonë. Së shpejti del në pension.

AGOJA — U bë harram fare ai djalë. Po bën katër vjetë që s'ka shkelur në këtë prag, nejtë, për veten e tij e ka. Dhe në Hin e në Jemen të ishite do të kishte ardhur njëherë. Tetëmbëdhjetë vjet kurbet bëra, më paç uratën, dhe erdha pesë a gjashtë herë këtu. E me të ardhurat e atëhershme. Tetë ditë me pampor e dy ditë rreth e rreth maleve që të vije gjer këtu. Po lëre se nesër ç'do bëjmë gjithë ditën. Ha mjaltë. Merr ça dhe ca kokrra arra.

AGIMI — Jam lodhur, gjysh, dhe s'kam uri. Shëtita sot pas mbledhjes me xha Axhemin brigadë më brigadë.

AGOJA — Bëj një përsesh atëherë. Bukë misri s'besoj të kini atje në Tiranë.

AGIMI — Kemi, gjysh, kemi dhe bukë misri. Mamaja blen gjithnjë se e ka qejf. Më kujton fshatin, thotë.

AGOJA — Ashtu është, posi. Ajo ia di kimetin bukës së misrit. Po sot na e siguron dhe bukën shteti dhe kjo s'është parë e dëgjuar. Mirë më parë që jetonim me bejlerë mbi kokë po sot ç'na mungon që të mos arrijmë të nxjerrim as bukën e vetvetes? E shkoqita këtë dhe me Axhemin mbrëmë.

AGIMI — Ja, për këto u bë sot dhe mbledhja.

AGOJA — Po hë? Ç'doli andej se harrova të pyesja Zarikën, se vet s'munda të vija dot.

AGIMI — U rrahën mendime. Po akoma ka ngurrim.

AGOJA — Ashtu? Ka akoma njerëz që s'u vjen turp të rrojnë me bukën e tjetrit. Po ti, more bir, fole?

AGIMI — Jo, gjysh.

AGOJA — Të kishe folur! Të kishe folur e t'u thoshje si është e vërteta. Ka një sy të largët kjo parti. Nuk gabon kollaj. Gjer tani s'kemi dëgjuar të ketë thënë një gjë e të mos jetë bërë. Po shkenca ç'thotë për këtë?

AGIMI — Shkenca e tokës nga praktika del, gjysh. Ja, ti në kopshtet e tua, që i ke punuar e plehëruar me kujdes, si ke dalë këto vite?

AGOJA — Ah! Mos e pyet atë punë. Për bimën, më paç uratën, do kujdesur si për fëmijën. I jep dot ujë fëmijës në vapë? Jo, se ka djersë e ftohet. Kështu ndodh dhe me misrin, po e ujite në vapë, ftohet. Në kopshtet e mia, që the ti, kam marrë dhe 20 thasë me misër. Pa bjeri kalemit një çikë.

AGIMI — Po, ke të drejtë. I bie që ti të kesh marrë 25-30 kv. për hektar.

AGOJA — Posi. Po ç'e do tani që më lanë sytë . . .

AGIMI — Po sot më çuditi pak xha Axhemi që ngurronte. Ai është kryetar dhe i di më mirë këto punë.

AGOJA — (Nervoz.) S'bëhet vreshti me urata, biri im; po me shata e me lopata. I ati i Axhemit s'bënte në ara as sa gjysma ime. Pse? Se i pëlqente të merrej dhe me cangadhe. Po ti s'hën-

gre fare. Mos më kurse se të gjitha të mirat këtu i kam. Për të gatuar më ndihmon Zarika e Axhemit. Ajo dhe më lan ndërresat. Më është bërë vajzë e shkuar vajzës. Po ç'e do, më duket se kanë një fjalë ta fejojnë me djalin e Azbiut. Dëfrimin. Shumë herë më ka shkuar mendja, kur s'u gjet një nipçe për të...

AGIMI — Sa është rritur dhe zbukuruar...

AGOJA — Ç'pyet. Jeta bën të sajën. Ca ikin e ca vijnë. Po fshati s'mbetet asnjëherë shkretë. Jeta, biri im, është si ai bari, ti e shkul këtë vit, vitin tjetër ai mbin e rritet prapë. (*Ndërkohë hyn Beqiri.*)

BEQIRI — Xha Ago, mos është gjë këtu kryetari. (*Sheh Agimin.*) Agimi! (*E takon me përzemërsi.*) Mirë se na ke ardhur. S'më mbake mend më duket... Beqoja jam. Po tani të kujtohem? Kemi qenë bashkë në klasë të parë.

AGIMI — Ashtu? Po, po më kujtohesh. Po dhe ke ndryshuar. (*I qëndron pak ftohtë.*)

BEQIRI — Helbete, ju të qyteteve kini hak të mos na njihni, sa fytyra ndërroni, e ne pak që njohim i ngulitim mirë në kujtesë.

AGIMI — Ashtu është.

AGOJA — Po ty, more djalë, ç'e mirë të solli këtu?

BEQIRI — Desha një çikë kryetarin, xha Ago.

AGOJA — Kryetarin shko kërkoje në shtëpinë e tij.

BEQIRI — Të ka mbetur qejfi ty, xha Ago, që s'të kam shkelur në derë se më prite me këmbët e para.

AGOJA — Qejfi do të më mbetej po të më shkelje në derë.

BEQIRI — (*Qesh me hidhërim.*) Je burrë plak dhe kam pasur respekt. S'doja që dhe ti, xha Ago, të